

2. Transparency International. Business Principles for Countering Bribery. URL: <https://knowledgehub.transparency.org/guide/>

3. Михаліцька Н. Я. Еволюція концепції комплаєнсу в системі корпоративного управління підприємства: етичні, стратегічні та антикризові аспекти. *Ефективна економіка*. 2025. № 11. URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.11.82>

Бугера Сергій Іванович,

головний науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Антикорупційною стратегією на 2021–2025 роки визначено як проблему – непрозору та непублічну діяльність суб'єктів, які здійснюють вплив (лобіювання) на прийняття парламентом рішень (пункт 2.3.3 розділу 2 «Підвищення ефективності системи запобігання і протидії корупції»). Як очікуваний стратегічний результат вирішення зазначеної проблеми Антикорупційна стратегія, серед іншого, передбачає запровадження дієвого нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів впливу (лобіювання) [1].

Необхідно зазначити, що 1 вересня 2025 року набрав чинності Закон України «Про лобіювання» [2] який визначає правові засади лобіювання в Україні як діяльності, що здійснюється з метою впливу (спроби впливу) на об'єкт лобіювання в комерційних інтересах бенефіціара (за винагороду, що отримується прямо або опосередковано, та/або з оплатою фактичних витрат, необхідних для її здійснення) або у власних комерційних інтересах особи та стосується предмета лобіювання. При цьому відповідно до ст. 4, вказаного закону, лобіювання здійснюється на основі принципів законності, прозорості, підзвітності, відповідальності, професійності та етичності лобіювання. Зокрема, принцип законності передбачає здійснення лобіювання з дотриманням вимог Конституції України, Закону України «Про лобіювання» та інших законів без застосування незаконного втручання (зокрема шляхом обману, підкупу, погроз, примусу) у здійсненні визначених Конституцією та законами України повноважень органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб

публічного права, наділених владними повноваженнями, їх посадових осіб. Принцип прозорості передбачає, що інформація про здійснення лобіювання є відкритою і підлягає оприлюдненню у межах, строки і порядку, визначених Законом України «Про лобіювання» та іншими законами, а лобіювання здійснюється виключно особою, яка отримала статус суб'єкта лобіювання.

Для забезпечення прозорості лобіювання та запобігання корупційним ризикам відповідно до ст. 5 Закону України «Про лобіювання» створюється Реєстр прозорості – інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення та надання інформації про суб'єктів лобіювання та їх звітність. Ведення Реєстру прозорості забезпечує Національне агентство з питань запобігання корупції, яке є держателем та адміністратором Реєстру прозорості. При цьому Положення про Реєстр прозорості [3], що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2024 р. № 1175, визначає функціональні можливості, порядок ведення та доступу до Реєстру, надання відомостей з нього, а також інші питання його функціонування.

Також постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2024 року № 1128 затверджено Правила етичної поведінки суб'єктів лобіювання [4]. Правилами, зокрема, передбачається, що суб'єкти лобіювання зобов'язані поважати демократичні цінності та суспільні блага, бути порядними та добросовісними у своїй діяльності, діяти прозоро та відкрито, надавати достовірну інформацію про свою діяльність, дотримуватись законодавства про захист інформації та персональних даних, а також уникати проявів недобросовісного впливу та запобігати конфлікту інтересів.

Для запобігання корупційним ризикам при здійсненні лобістської діяльності важливим є також удосконалення відповідальності за незаконну лобістську діяльність. При цьому Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства у сфері лобіювання» від 21 березня 2024 року № 3620-IX [5] Кодекс України про адміністративні правопорушення [6] було доповнено статтями 18846-1 і 18846-2. Зокрема, ст. 18846-1 «Незаконне здійснення лобіювання» передбачає відповідальність за: здійснення лобіювання особою, яка не отримала статусу суб'єкта лобіювання, або особою, статус суб'єкта лобіювання якої припинений або зупинений; повторне протягом року вчинення

порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; здійснення лобіювання особою, яка при набутті статусу суб'єкта лобіювання не повідомила про наявність обставин, що виключають можливість такої особи бути суб'єктом лобіювання відповідно до Закону України «Про лобіювання». При цьому ст. 18846-2 «Порушення законодавства у сфері лобіювання» передбачає відповідальність за: неподання або несвоєчасне подання звіту щодо лобіювання суб'єктом лобіювання до Реєстру прозорості; повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; неподання або несвоєчасне подання до Національного агентства з питань запобігання корупції заяви про зупинення або припинення статусу суб'єкта лобіювання або заяви про виключення з Реєстру прозорості відомостей щодо фізичної особи, яка здійснює лобіювання від імені юридичної особи – суб'єкта лобіювання, у випадках, передбачених Законом України «Про лобіювання»; порушення встановлених законом обмежень щодо предмета лобіювання або здійснення лобіювання в комерційних інтересах особи, яка не може бути бенефіціаром, чи на замовлення особи, яка не може бути клієнтом, або фінансування лобіювання за рахунок коштів (засобів), які не можуть бути джерелом фінансування лобіювання відповідно до Закону України «Про лобіювання». При цьому суб'єктом правопорушень у ст. 188 46-2 є фізичні особи та керівники юридичних осіб, які відповідно до Закону України «Про лобіювання» зареєстровані як суб'єкти лобіювання.

Отже, лобіювання передбачає виключно законний, легальний вплив на об'єкт лобіювання за допомогою цілого арсеналу різноманітних законних методів, коло яких постійно розширюється в умовах діджиталізації суспільства та розвитку соціальних медіа. Цією суттєвою рисою легальний лобізм відрізняється від тіньового, кримінального лобізму, тобто незаконної діяльності, що передбачає задіяння корупції та інших незаконних методів впливу. Як засвідчує практичний зарубіжний досвід лобістська діяльність повинна бути об'єктом пильного контролю з боку держави та суспільства [7, с. 36]. Для удосконалення запобігання корупційним ризикам при здійсненні лобістської діяльності доцільним є розроблення на основі зарубіжного досвіду Методичних рекомендацій з питань лобістської діяльності з відображенням особливостей управління корупційними ризиками у цій сфері, здійснення цілеспрямованої, скоординованої діяльності з їх виявлення та усунення.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки: затверджено Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

2. Про лобіювання: Закон України від 23 лютого 2024 року № 3606-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2024. № 18. Ст. 77. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text>.

3. Положення про Реєстр прозорості: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2024 р. № 1175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2024-%D0%BF#Text>.

4. Правила етичної поведінки суб'єктів лобіювання: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2024 р. № 1128. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-pravyl-etichnoi-povedinky-subiektiv-lobiuuvannia-a1128>.

5. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства у сфері лобіювання : Закон України від 21 березня 2024 року № 3620-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2024. № 22. Ст. 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3620-20#Text>.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1–212–24): від 7 грудня 1984 року № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

7. Штерн В. Лобізм як явище політичного життя (теоретико-методологічний аспект). *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2016. Том 1. Випуск 10. С. 32–38. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/article/download/PDF>.

Вандін Євгеній Валерійович,

здобувач науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЗАХОДИ ЗІ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція була і залишається одним із головних чинників, що реально загрожує національній безпеці та конституційному ладу в країні, про що яскраво засвідчив корупційний скандал, в якому детективи Національного антикорупційного бюро України підозрюють